

in otto gruppi: alberi e cespugli; alberi con frutti; erbe medicinali; malerba (erbacce); erbe commestibili ed erbe con sostanze aromatiche; fiori; culture agricole; cereali; piante industriali; funghi. Entro certi sottocapitoli si discute dei fitonimi. L'autrice ha delineato come scopo principale del libro l'identificazione di alcuni referenti; volendo assegnare ad alcune forme un significato verificato e certo, partendo da nomi latini che identifica nelle opere degli scrittori classici e medievali e dai quali i più vecchi lessicografi croati hanno preso il materiale per i loro vocabolari, dopo di che la fitonimia di Vitezović viene comparata con le conferme in tredici vocabolari menzionati sopra nonché si tenta di accertare l'origine e la genesi del nome con la scomposizione in semi, attendendosi alle conoscenze e ai postulati sul referente e sui suoi rapporti entro i campi semantici che si riflettono nelle menti della gente semplice, i denominatori. Il metodo è accertato e sicuro, in questo libro è applicato in modo irreprensibile e adeguato al tipo di materiale. Comparando la terminologia con altre fitonimie europee, l'autrice conclude che i tipi denominativi corrispondono sensibilmente. Lo testimoniano anche le altre terminologie (di pesci, di uccelli, di insetti ecc.), il che è logico perché la mente umana osserva, sente e prova sensazioni ed elabora le informazioni percettive nella stessa maniera nel nostro mondo e in quello arabo: se prendiamo per esempio la *Acanthis cannabina*, nella maggior parte delle lingue arriveremo alla stessa conclusione: "che mangia canape". È interessante che questa affermazione vale anche per i nomi metaforici e quindi anche in base a questo materiale possiamo concludere che siamo completamente condizionati dall'organizzazione della mente e non dalla lingua come spesso si afferma (B. L. Worf ad es.) L'autrice ha un approccio multidisciplinare all'analisi del materiale (etimologia, lessicologia, lessicografia, semantica, storia della lingua) e oltre a questo ha domestichezza anche con le discipline biologiche che le sono utili per la materia di cui si occupa.

Segue quindi il capitolo conclusivo nel quale N. Vajs tenta di strutturare linguisticamente i nomi dei vegetali da più punti di vista. Oltre alla lista degli abbreviamenti ed alla bibliografia, troviamo anche indici molto utili: l'indice dei fitonimi croati, l'indice dei nomi latini prelinneiani e l'indice dei nomi botanici sistematici; senza questi indici un'opera come questa non si potrebbe utilizzare. Alla fine, troviamo anche il riassunto in quattro lingue (croato, inglese, francese, italiano).

Il libro di Nada Vajs dovrebbe diventare il punto di partenza di qualsiasi seria analisi dei nomi contemporanei di vegetali in tutti i dialetti croati. Se riuscirà a motivare gli scienziati più giovani per le ricerche fitonimiche, il libro di Nada Vajs renderà più facile il lavoro, in quanto l'autrice ha posto le fondamenta per la classificazione dei fitonimi partendo dalla concezione

popolare di una realtà chiusa, di una lista chiusa nella quale si nascondono una serie di dettagli che vanno cercati e scoperti e che riguardano lo sviluppo dei meccanismi interiori del funzionamento del sistema linguistico croato e, noi aggiungeremmo, non solo croato.

In fine, concludiamo questa umile presentazione con la speranza che questo pregevole (e dal punto di vista linguistico, ben scritto) lavoro lessicologico, lessicografico ed etimologico solleciti molti studenti di quest'area di scegliere temi di dottorato e ricerche future e che li collochino anche a livello diacronico, il che oggi, non solo in Croazia, è purtroppo un caso raro.

Goran Filipi

Aleš Črnič: V IMENU KRIŠNE: DRUŽBOSLOVNA ŠTUDIJA GIBANJA HARE KRIŠNA. Knjižna zbirka Kult. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2005, 222 str.

Na Fakulteti za družbene vede so v letu 2005 začeli z izdajo nove knjižne zbirke *Kult*, namenjene družboslovnim, zlasti sociološkim obravnavam sodobnih religijskih pojavov. Tako sta poleg Črničeve knjige v tej zbirki izšla še prevod dela ene vodilnih sodobnih sociologinj religije, Grace Davie (*Religija v sodobni Evropi*, prev. S. Požek), ter monografija Boštjana Šavra. Zbirka tako s svojim poslanstvom in načrti zapolnjuje pomembno vrzel v slovenskem prevodnem družboslovju in humanistiki s področja religije, saj tovrstnih avtorskih del in prevodov tako klasičnih (Tylor, Smith, Durkheim, Weber, Evans-Pritchard, Berger itd.) kakor seveda sodobnejših študij iz sociologije in antropologije religije oziroma tudi religiologije v Sloveniji še vedno primanjkuje (tovrstne vrzeli sicer zapolnjujeta še zbirki Hieron ter *Studia humanitatis*).

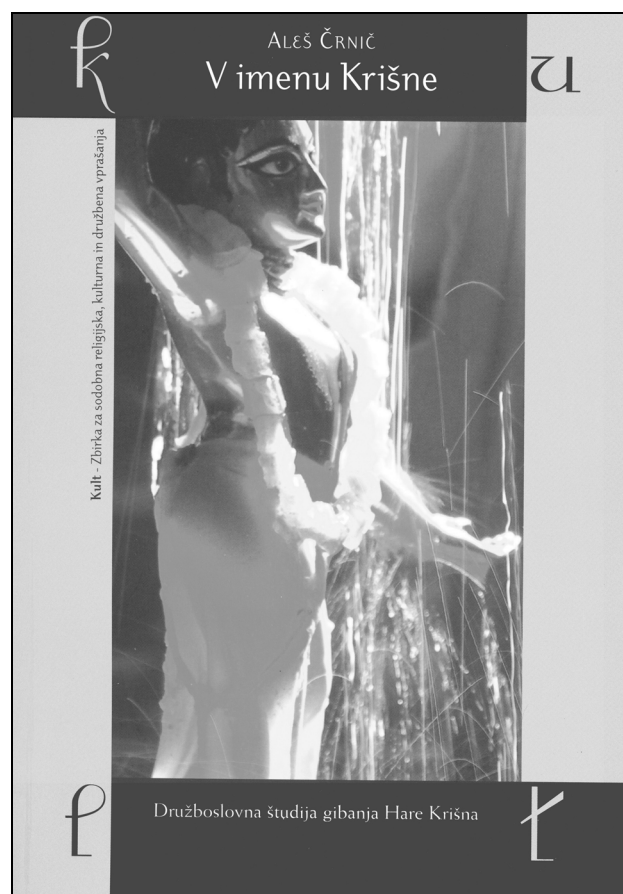
Črničovo delo se po tematiki in metodologiji uvršča med sociološke obravnave, z uporabo etnografskih metod (opazovanje z udeležbo, intervjuji itd.) pa seveda posega tudi na področje sodobne antropologije religije. Vendar je Črničeva ambicija še nekoliko širša, saj s pregledom skoraj vseh ključnih faz indijske religijske zgodovine preko Caitanye in do 'uradnih' začetkov gibanja Hare Krišna v 20. stoletju poseže tudi na področje zgodovine religij, indologije oziroma kar širše religio-loške znanosti. To delu vsekakor daje potrebno širino in večplastnost in kaže, da avtor gibanje, ki ga obravnava, jemlje v najširšem kontekstu. Omenimo lahko še, da se s tem delo uvršča med redke prispevke akademskega nivoja, ki se dotikajo področja indijskih religij oziroma indoloških študij v Sloveniji. Z izjemo Karola Glaserja

(1845–1913), prvega slovenskega indologa, strokovnjaka za Kālidāso in seveda naših vodilnih prevajalcev in pālija in sanskrta, Primoža Pečenka in Vlaste Pacheiner-Klander (ter v zadnjih letih še Tamare Ditrich in Lenarta Škofa), to področje pri nas še vedno ostaja domena preštevilnih potopisno-ljubiteljskih prispevkov oziroma raznovrstnih tudi akademskih poskusov tematizacij, vendar spisanih v klasični orientalistični maniri. A ker je Črničovo delo uvrščeno v sociološko tradicijo oziroma je njegov cilj ožje sociološki in v tem okviru spada pod področje sociologije novih religijskih gibanj in ne indologije, se ozrimo k samemu predmetu raziskave.

V letu 1998 smo v Sloveniji dobili v prevodu prvo tovrstno delo *Verstva, sekte in novodobna gibanja* (ur. Vinko Škafar, Mohorjeva družba Celje), ki sicer prinaša metodološki in zgodovinski pregled ter sociološke opredelitve osnovnih pojmov (in njihova zelo potrebna kritika žal ne more biti naša naloga na tem mestu), vendar s pomembno opombo – v analizah in ocenah novodobskih gibanj (kot jih avtorji oziroma prevajalci sami imenujejo) prevladujejo nestrokovne in subjektivne ter tendenciozne ocene le-teh. Za gibanje Hare Krišana denimo lahko preberemo: "Fante vzgajajo za oblasten (samovoljen) stil vodenja in v njih utrjujejo zaneseno zavest, da pripadajo eliti – v popolni odvrnitvi od družbe" (str. 235). Komentar je tu odveč, posebej še ob dodatku oziroma priročniku, ki ga najdemo v zadnjem delu knjige (izpod peresa J. Jeromna). A vrnimo se k predmetu naše recenzije. Črničovo delo predstavlja v pristnem znanstvenem smislu izjemno čist pogled na nova religijska gibanja oziroma ISCKON kot eno izmed morda najbolj poznanih tovrstnih gibanj na svetu. Delo je razdeljeno v tri večje sklope (Hinduizem, Gibanje Hare Krišana in Hare Krišana v Sloveniji) in vsebuje dodatek, kjer je avtor še s tabelami predstavil vse izsledke svojih raziskav. Dodan je še slovar indijskih izrazov, delo pa poleg dobrega oblikovanja krasi še pomenljivo zanimiva slikovna oprema. Pohvalimo še uredniško temeljitost, saj v delu ni najti tehničnih napak.

V prvem delu, ki je namenjen hinduizmu, je avtor na prepričljiv način orisal indijsko religijsko zgodovino od vedskega časa do sodobnega globalnega hinduizma (dediča oz. dela neohinduizma), kamor ponavadi prištevamo tudi 'indijska' nova religijska gibanja. Del prinaša domala vse ključne pojme in epohe te religijske zgodovine. Morda tu in tudi pozneje nekoliko moti avtorjeva terminološka odločitev za poimenovanje šivaizma in vajšnavizma. Ne glede na to, ali se odločimo bodisi za 'akademsko' (šiv(a)izem in višnuizem) bodisi 'pravopisno' varianto, bi bilo za poimenovanje velikih indijskih teističnih sistemov ustreznejše rabo v celoti poenotiti (Črnič sicer nakaže različne možnosti): sam bi zagovarjal bodisi (boljše) s parom šiv(a)izem – višnuizem ali z iz skt. prid. oblik 'šaiva/vaišṇava' izpeljanima šaiv(a)izem – vaišnavizem, kakor oboje parov srečujemo tudi v tujih akademskih krogih (enako tudi

velja za j(a)inizem oziroma 'pravopisno' dž(a)inizem; sam bi se pri slovenjenju izognil prehajanju 'i-ja' v 'j', ker je znak 'j' rezerviran za polvokal 'ya'). K prvemu delu knjige bi želel podati le še opombo o 'kastah', ki tako v indologiji kot seveda antropologiji velja za eno najtežavnih interpretacijskih področij nasploh: tako ne bo veljalo, da "[k]astni sistem obstaja že vse od vedskih časov" (str. 34), saj je bila v sodobni indološki vedi že presežena tako Dumezilova teza o tridelni ideologiji Indoevrop(ej)cev, kakor je sodobna, tako indijska (t.i. teza 'Indigenous Aryanism'-a; seveda s strani teze o domačem, to je 'indijskem', neindoevropskem izvoru Indijcev) in še bolj zahodna antropologija demantirala tudi vse poskuse homogenizacije izvorne kastne teze iz *Puruša sūkte* in poznejše brahmanske ideološke artikulacije le-te. Tako z delitvijo 'kast' (*varna*; gre seveda za klasične 4 'stanove' indijske družbe) in 'podkast' (*jati*; ustreznejše bi bilo tu opisno 'poklicna/endogamna skupina' ipd.) danes ne moremo zajeti oziroma analizirati indijske družbene zgodovine in sedanje družbene stvarnosti. A pojdemo k temi knjige: Črnič se gibanja Hare Krišana najprej loteva z religijsko-zgodovinskega vidika: tu je v ospredju seveda tako pripoved gibanja samega oziroma njegovih bhakt o

svojem starodavnem lastnem izročilu kakor zgodovinska dejstva o genezi boga Kṛṣṇe. Seveda je v tem že tista točka, ki gibanju Hare Krišna podeljuje teološko legitimacijo. Za Kṛṣṇo danes vemo (čeprav njegovega izvora indologi še niso uspeli pojasniti; dejstvo pa je, da gre za nearijsko božanstvo oziroma kult), da je po vsej verjetnosti sinteza dveh kraljevskih plemenskih kultov (Vāsudeva-Kṛṣṇa ter Kṛṣṇa-Gopāla; Kṛṣṇa torej zgodovinsko šele pozneje nastopa kot pobožanstvena oseba) v kult oziroma gibanje *bhāgavata*. Od tod izhajata temeljna besedila gibanja Hare Krišna – znamenita *Bhagavadgītā* ter nekoliko poznejša *Bhāgavatapurāṇa* (okoli 10. stoletja) – slednja je besedilo z izjemno odprtim pojmom Boga (ki ga sprejmejo celo budisti).

Osrednji del Črničeve knjige je prav gotovo njegova temeljita in vzorčna analiza gibanja Hare Krišna v Sloveniji v tretjem delu. Teoretsko podlago za obravnavo pa najdemo v prav tako pomembnem drugem delu knjige, kjer Črnič poleg zgodovinskih dejstev o nastanku gibanja predstavi tudi vse poglobljene sociološke elemente, potrebne za obravnavo sodobnega novega religijskega gibanja (prim. denimo E. Barker), ter poda nastavke tudi za vse ključne (začetki gibanja in ISKCON kot kontrakultura, organizacija, vloga guruja, položaj žensk itd.) oziroma tudi nekatere intrigantnejše teme (spolne zlorabe, zlorabe otrok denimo) v tem okviru. S tem v slovenski prostor prinaša prepotrebno metodologijo. Čeprav se je avtor v Sloveniji srečal z objektivnim problemom relativno majhnega števila pripadnikov (in se zaveda, da vzorec anketiranih pripadnikov morda strogo metodološko vzeto ne predstavlja reprezentativnega vzorca), je vendarle v primerjalni luči (katoliška populacija in datoteke SJM) prepričljivo pokazal, da gre pri gibanju za koherentno skupnost, ki kljub svoji relativni 'mladosti' izkazuje že dobršno mero navad in značilnosti, ki gibanje uvrščajo že med uveljavljene in ustaljene ter konsolidirane verske skupnosti. V tem se njegova znanstvena naravnost vseskozi dopolnjuje z veliko mero osebnega etosa, potrebne za vsakršno religiološko obravnavo (čeprav se Črnič zavestno distancira od bolj teoloških/religioloških/doktrinarnih tem in s tem tovrstne problematike, kar je za sociološki okvir pravzaprav apriorno nujno, se vendarle ob tem spominimo M. Eliadeja in njegovega temeljnega *creda* – religiologa namreč zanima vsak pojav svetega in prav do slehernega religijskega pojava goji enako spoštljiv odnos, to je etos). Morda ga je ta etos na določenih mestih vodil celo predaleč: tako najdemo (na str. 89) sintagma "[d]uhovnost Indije", v kateri morda nekoliko odmeva znamenita Vivekanandova polaritetna ločitev na duhovni Vzhod in materialni Zahod iz njegovega govora na Svetovnem zboru religij v Chicagu leta 1893.

Med najzanimivejše rezultate raziskave vsekakor spada avtorjeva ugotovitev, da je leta 1998 skozi dolgoletno postopno fragmentiranje "skupnost dokončno prešla iz 'tempeljske' v 'kongregacijsko' fazo" (str. 105).

S tem so že demantirani mnogi strahovi in zdaj že tradicionalni predsodki javnosti o tem gibanju. Ko govorimo o pripadnikih, Črnič ponuja številko do 150 aktivnih bhakt v Sloveniji in do 450 manj zvestih pripadnikov gibanja (SJM pod oznako 'orientalske veropovedi' podaja 1026 prebivalcev Slovenije: odveč je seveda poziv pripravljalcem SJM, da bi bil skrajni čas izsledke in interpretacije tovrstnih raziskav pregledno in strokovno korigirati in oddaljiti od starih 'orientalskih' vzorcev). Črnič tako demantira precej višje številke, ki so mu jih ponudili pripadniki gibanja samega. Z omenjenim etosom je povezana tudi izjemno znanstveno (in ožje kulturološko) korektna, v določenih aspektih celo nekoliko zagovorniška (ko gre za fenomen ritualnega polivanja stopal, na katerega je seveda res potrebno gledati najstrožje kontekstualno, morda še nekoliko bolj, kot to stori avtor) analiza medijskega linča ob domnevnih spolnih škandalih (leta 1997 v tedniku Mladina). Zelo zanimivo področje raziskav pa je vsebovano v primerjavah zlasti s slovensko katoliško populacijo. Tu bi bilo po mojem mnenju morda smiselno nekoliko bolj razmejiti področji oziroma pojma 'religioznosti' in 'vernosti': ko avtor sklepa o tem, da so bili "pripadniki Skupnosti za zavest Krišne pred vstopom v skupnost opazno manj religiozni od slovenskega povprečja" oziroma "povprečno manj religiozni od Slovencev" (str. 121 in 120), bi bilo zanimivo raziskati/zvprašati precizirati, kaj sodobni 'sekularizirani' človek razume pod omenjenimi pojmi. S tem bi po mojem mnenju rezultat delno relativizirali v prid samim pripadnikom gibanja, saj lahko upravičeno domnevamo, da je kljub 'nevernemu' ozadju mlade in manj mlade v gibanje vodil prav izvorni religijski impulz. Črnič pa postreže z izjemno zanimivimi rezultati ter interpretacijo, ko gre za tako imenovano 'pluralistično teologijo': tu se pripadniki oziroma verniki Skupnosti za zavest Krišne odrežejo veliko boljše od katoliških vernikov ter od slovenskega povprečja. Avtor vidi razloge za to v sami naravi višnuizma. Temu je mogoče skoraj v celoti pritrditi. Lahko bi morda še dodali, da je poleg tega to pogojeno še z dvojim: na eni strani z dediščino kontrakturnega izročila (v tem primeru izvirajočega iz in delujočega v ZDA) in na drugi strani z značilnostjo indijske in tudi sodobne globalne (neo)hinduistične religioznosti (z izjemo seveda kake nacionalistične ideologije 'hindutva', ki je bila vselej bolj homogena in praviloma homogenizirajoče višnuistična!), ki je tako v veliki meri bolj podobna ameriškemu denominacijskemu modelu religije kot pa evropskim cerkvenim modelom. S tem pripadniki sami razorožujejo največje kritike (glede na prej citirano katoliško delo *Verstva, sekte in novodobna gibanja* gre seveda večinoma za krščanske, ožje zlasti katoliške pomisleke) in demantirajo domala vse neupravičene in pavšalne ter z vidika sodobne znanosti presežene kritike tega in podobnih gibanj. Lahko rečemo, da ta, recimo ji 'intuitivna/

neposredna' pluralistična teologija gibanja, presega vse dosedanje, tudi nedavne katoliške poskuse (zapisane v cerkvenih dokumentih) približevanja drugim religijam (*Nostra aetate*, *Dominus Iesus*). Temu nasproti pa so rezultati glede tolerance homoseksualnosti – in to dejansko čudi glede na kontrakturno ozadje gibanja – v teh analizah pridejo na plano njihovi opazno konzervativnejši nazorji glede homoseksualnosti v primerjavi s SJM (ne pa katoliki).

Ob tem pa bi želel opozoriti še eno razsežnost, ki nekoliko zmanjšuje siceršnjo pluralno naravnost vernikov in ki zastavlja eno morda najbolj ključnih vprašanj tega novega religijskega gibanja. To je vprašanje svetih spisov in s tem tistega, po čemer je gibanje ISKCON v Sloveniji v sredini osemdesetih let prejšnjega stoletja postalo širše poznano (prek prodaje le-teh). Teologija je namreč v sodobnem svetu pripoznala in privzela hermenevtično in znanstveno paradigmo moderne in morda se v nasprotovanju tej paradigmi skriva še največja 'nevarnost' (za toleranco in medverski in s tem znotraj- in meddružbeni dialog) teoloških stališč nekaterih novih religijskih gibanj in seveda ISKCON. Dobro poznana sintagma "*Bhagavadgītā kakršna je*" namreč omenjeni toleranci postavlja neprijetno nasprotje v podobi religijsko-tekstualnega, poimenujmo ga z neprijetno besedo, fundamentalizma. Tu primerjave s katoliško akademsko znanostjo ali denimo celo z delom islamske akademske teologije oziroma eksegeze ter tekstualne kritike *Biblije* in *Korana* niso več mogoče. Zahteva po brezpogojni avtentičnosti nauka je seveda legitimna, bolj problematična pa je popolna odsotnost kritične tekstualne zavesti. Ena izdaja besedila, en prevod, ena interpretacija (to je Prabhupādova) so koordinate tega prepričanja, celo z zahtevami po 'znanstvenem' – to je dobesednem prevajanju. Zato bi morda Črnič lahko ob omenjene citirane prevode dodal vzporedni tekst izdaj prevodov V. Pacheiner-Klander oziroma kake druge s strani Prabhupāde kritizirane angleške znanstvene izdaje *Bhagavadgīte*.

Za konec še nekaj manjših terminoloških opomb/predlogov ob bok že omenjeni dilemi glede poimenovanja indijskih teističnih tradicij. Omenil bi še naslednje: knjigi je dodan slovar terminov, ki ima nekaj manjših napak, in ker gre za nekatere ključne pojme, morda le opomba: ahimsa=ahiṃsa, brāhmaṇ=brahmān oziroma brāhmaṇa, dhārma=dharma, gr̥hasta=gr̥hastha, kṣatriya=kṣatriya, samsarā=samsāra, samskāra=samskāra, varṇa=varna, varna-śrama-dharma=varna-aśrama-dharma ter nekaj nenavadnih transkripcij (denimo 'gjana' in 'yagja' za jāna/džnana in yajña/jadžnja – zakaj sicer transkripcija 'radža' za 'rāja' ter Džnanasindhu itd.?). Sicer je ta Črničeva transkripcija res bližje domnevni/verjetni sskr. izgovorjavi, a se vendarle ne uporablja). Etimologija 'mante', ki jo avtor sicer povzema po indijski 'domači' (fonetično-simbolični) etimologiji, bi bila preprosto iz korena gl. *man ('misliti') in priponeke '-

tra' (v slov. '-ilo', kot v 'oblačilo' ipd.), ki določa sredstvo delovanja/nomina agentis (pomen je seveda molitev; v slovenščini bi 'mantra' torej db. bila 'mn-ilo', 'misl-ilo', torej nekaj, s čimer se meni/misli). Kot je že bilo omenjeno na začetku, sam predlagam tudi dosledno transkripcijo polvokala 'ya' z 'j' in ne z 'i' (Čaitanya namesto Čajtanja ipd.).

Črničovo delo tako lahko na koncu ocenimo kot izjemno pomemben prispevek k poznavanju Mednarodne skupnosti za zavest Krišne (ISCKON), pri čemer je začetna ambicija, to je analizirati in oceniti razmere v Sloveniji, prerasla v kompleksni projekt in na koncu v obsežno in bogato monografijo, ki v marsičem predstavlja vzorčno študijo primera novega religijskega gibanja ne le v domačem, ampak tudi v mednarodnem merilu.

Lenart Škof

Mojca Urek: ZGODBE NA DELU: PRIPOVEDOVANJE, ZAPISOVANJE IN POROČANJE V SOCIALNEM DELU.
Ljubljana, Založba /*cf, 2005, 319 str.

Knjiga "Zgodbe na delu" mlade in prodorne avtorice Mojce Urek je, kot napoveduje že sam naslov, v prvi vrsti posvečena zgodbam (tako "zatirajočim elementom pripovednih praks, kot njenim osvobajajočim učinkom") ter vlogi zgodb in pripovedovanja v socialnem delu. Z besedami avtorice je osrednji namen predstavljene študije približati pripoved socialnemu delu. Avtorica nas v knjigi sooči z različnimi prijemi in praksami pripovedovanja ter njihovimi posebnostmi v okviru socialnega dela, ki lahko služijo ne samo kot podlaga za bodoče raziskovanje pripovedi v socialnem delu in drugih družboslovnih in humanističnih vedah, temveč v veliki meri, kot poudari avtorica sama, kot osnova za iskanje takih pripovednih praks, ki bi krepile moč in pogajalske pozicije uporabnic in uporabnikov socialnega dela.

Knjiga "Zgodbe na delu" je predelana doktorska disertacija, ki bralcu na izredno prijazen in berljiv način predstavi zgodovino, teorijo in prakso pripovedovanja zgodb v socialnem delu ter drugih sorodnih družboslovnih in humanističnih vedah (literarne vede, sociologija, psihologija, etnologija in druge). Sam prikaz je podkrepljen s primeri zgodb iz realnega življenja, kar bralcu omogoča, da začuti esenco, moč in pomen pripovedovanja zgodb v ozkem strokovnem in širšem družbenem pomenu. Prav slikoviti prikazi govorečih posameznikov: strokovnega osebja, uporabnikov socialnih služb in drugih dajo študiji posebno težo.